

Számítógépes oldalaink

Tudománytörténeti CD-ROM-ok az oktatás szolgálatában

A Kossuth-díjas *Millner Tivadar* akadémikus munkásságát bemutató művével az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár immár negyedik tudománytörténeti alkotásával jelentkezik. A *Magyar tudomány és technika nagyjai* című sorozat májusban megjelent új tagja az izzólámpák spiráljához alkalmas volfrám előállítását kutatójának életművét ismerteti. A CD eredeti terjedelmében közreadja a neves vegyészmérnök és anyagtudós írásai többségét, ismerteti szabadalmait, de bemutatja a volfrámkutatás történetén keresztül a találmányt meghatározó tudományágak – a fizika, a kémia és a metallurgia – kölcsönhatását és szemléletváltozásait is.

E tudománytörténeti CD-ROM-ok sorát Marx György *The Voice of the Martians* című könyvének elektronikus változata nyitotta meg, amely annak a húsz magyar szakembernek a tevékenységét ismerteti részletesen, akik meghatározó szerepet játszottak az atomenergia-felhasználás megteremtésében, a számítógép megalkotásában, a modern repülés kifejlesztésében.

A *Magyarok a világ tudományos és műszaki haladásáért* című mű 83 olyan magyar és magyar származású tudós, mérnök és feltaláló – közöttük természetesen valamennyi Nobel-díjasunk – életművét mutatja be, aki az egyetemes tudománytörténetben is számon tartott értéket hozott létre. A holográfia atyjaként közismert *Gábor Dénes* munkásságát méltató alkotás az 1971. évi Nobel-díjjal kitüntetett tudós és feltaláló születésének századik évfordulójára állít méltó emléket az információelmélet, az elektronoptika, a plazmafizika, illetve a társadalmi-gazdasági innováció-kutatás terén kiemelkedőt alkotott hazánkfiáról.

E tudománytörténeti CD-ROM-ok rendkívül gazdag ismeretanyagukkal, a multimédia-technika adta lehetőségek kihasználásával, a hangzó-

anyagok, álló- és mozgóképi illusztrációk változatos alkalmazásával igen értékes tudásanyagot képviselnek, és kedvező áruk miatt elérhetők valamennyi alap- és középfokú tanintézmény számára.

Árkos Iván

Két biográfiai index adatbázis formájában: A Magyar Életrajzi Kalauz és a Magyar Életrajzi Index

Amikor az ember elemzést készít valamilyen tájékoztató eszközről, nem igazán tudhatja, hogyan fogadják azt az érintettek. Az OMIKK Műszaki cikkek a magyar időszaki kiadványokban című bibliográfiájáról és a FSZEK irodalmi adatbázisáról írva az volt a félelmem, hátha az adott intézményekbe sem tudok bejutni többé. A gyakorlatban szerencsére nem fenyegetett ez a veszély, legalábbis ilyen okból, s remélem, most sem fog.

Két alkalommal hívta fel a figyelmet a Petőfi Irodalmi Múzeum adatbázisaira Nagy Csaba a Katalist levelezőlistán. Előbb március 29-én a Magyar Életrajzi Indexre, az abban szereplő mintegy 77 ezer személyre. Május 3-án már 86 ezer tételről számolt be, ekkor mellette két másik adatbázist említett, a Díjak és díjazottak 1945 után és a Kortárs magyar írók bibliográfiája című vállalkozásokat. Érdeklődésemet a Magyar Életrajzi Index keltette fel leginkább, mert régóta szimpátiával figyelem egy másik hasonló vállalkozás, a Magyar Életrajzi Kalauz próbálkozásait, látom azt, milyen nehezen jut támogatáshoz. Erről az adatbázisról már több közlemény, híradás jelent meg (például Németh Tibor: Egy nagy vállalkozás háttéréről = Vas Megyei Könyvtárak Értesítője, 24. évf. 1994. 1. sz. 22–25. p., Németh Tibor: Magánvállalkozás és közszolgálat: Magyar Életrajzi Kalauz = Könyvtári Levelező/lap, 7. évf. 1995. 12. sz. 39–41. p.), sor került néhány bemutatóra, mintegy egy évvel ezelőtt

megjelent az anyaga CD-ROM-on, s részletesen lehet róla olvasni a kiadó MABI BT. honlapján (<http://www.mabi.hu>) (Történet, Koncepció, Gyarapodás stb.). Bár itt a MABI BT. címét láthatják, alapvetően egyszemélyes vállalkozásról van szó, egy ember, Németh Tibor áldozatos, kitartó munkájának az eredményéről, aki a cell-dömölki Kresznerics Ferenc Városi Könyvtár dolgozója, de az adatbázist kizárólag munkaidőn kívül építi. Az utóbbi időben az adonyi ISYSLAB KFT.-vel való együttműködés eredményeként fejlesztik (tovább) az internetes változatot. Másfél évtizedes gyűjtőmunkáról olvashatunk, megismerkedhetünk a biográfiai index műfajával, a legfontosabb külföldi és hazai példákkal, a külföldiek között piacvezető World Biographical Indexszel egy érdekes összehasonlító táblázat is található a <http://www.mabi.hu/index1.htm> címen. A magyarok között a Hungarika Névkataszter mellett az igazán frissnek mondható Magyar Életrajzi Indexre is vonatkozik hivatkozás, így a <http://www.pim.hu> címen könnyen eljuthatunk hozzá. A Petőfi Irodalmi Múzeum rendkívül elegáns honlapján az *ADATBÁZISOK* menüpontot választva felhasználói nevet kell megadnunk, a jelszót pedig rövid időn belül e-mailben kapjuk a rendszertől. (Köszönjük a lehetőséget.) Ha ennek birtokában belépünk, már hét adatbázis címét láthatjuk (Magyar Életrajzi Index, Magyar írók sírjai, A becsületrend magyar lovagjai, Díjak és díjazottak 1945 után, Kortárs írók bibliográfiája, Diplomások adattára, Budapest topográfia). Ha ezek közül eredeti elképzelésünknek megfelelően a Magyar Életrajzi Indexet választjuk, először a készítő adatait láthatjuk (főszerkesztő Nagy Csaba, szaktanácsadó Viczián János, munkatársak Andor Csaba, Bakó Éva, Thuróczy Gergely), továbbá ismertetést olvashatunk. Mindenkinek azt ajánlom, hogy inkább a képernyőről olvassa el ezt a mintegy egyoldalas szöveget, de legalábbis ne egyből nyomtassa, mert ami a nyomtatási képnél még egy oldalnak mutatkozik, az a nyomtatásakor már 36 lesz, minden oldalra egy sort nyomtatva. Az adatbázis céljaként itt is megismerkedhetünk azokkal a szempontokkal, amelyek miatt általában egy biográfia indexet létrehozunk. Azt is megtudhatjuk, hogy ők konkrétan milyen szempontok alapján dolgoznak, milyen kiegészítő forrásokat használnak, külföldi és hazai előképekre azonban nem történik utalás.

Mivel a Magyar Életrajzi Kalauzzal sok hasonlóság mutatkozik, úgy gondoltam, érdemes megvizsgálni, mit dolgoznak fel, milyen adatokat vesznek fel, és azokat hogyan teszik visszakereshetővé. A Magyar Életrajzi Kalauz esetében a CD-ROM-os változat anyagát vizsgáltam, amely a 2000. márciusi feldolgozottságot mutatja, 114 ezer rekordot. (2001. június 30-án 144 ezer tétel felett tartanak a feltárásban!) Mivel számos intézményben megtalálható ez az előfizetőknél, ugyanakkor az interneten is ezt az anyagot tették elérhetővé ingyen kipróbálásra, akiknél nem zárták be a könyvtárat vagy a zárt ajtó mögött dolgoznak, most nyáron szakítsanak rá időt, hogy kipróbálják, érdemes lesz-e majd a jövőben pénzért is előfizetni a továbbfejlesztett, a jelenlegi cikkben ismertetett lehetőségeket is felülmúló internetes változatra a www.mabi.hu címen. A Magyar Életrajzi Index is folyamatosan fejlődik, az említett bemutatás már 89 761 (a múlt héten 89 542, mire megnézik, bizonyára jóval több lesz,) rekordról és 492 forrásról beszél (mire megnézik, ez már valóban jóval több lesz, már a mai nap, július 10-e folyamán 89 799 tétel és 493 forrás olvasható), a Magyar Életrajzi Kalauz esetében a honlapon jóval kevesebbet, 145-öt számolhatunk meg.

Keresési szempontok a két adatbázisban, a keresési lehetőségek általános bemutatása

Magyar Életrajzi Kalauz	Magyar Életrajzi Index
Keresett személy neve	1. Név
Születési dátum	5. Születési dátum
Halálozási dátum	7. Halálozási dátum
Születési hely (megye)	11. Megye
Születési hely (helység)	4. Születési hely
Működési hely (megye)	
Működési hely (helység)	
Foglalkozás	9. Foglalkozás
Oktatási tevékenység	
Tudományos fokozat	
Akadémiai tagság	
Kitüntetések	
Névváltozatok	2. Névváltozat
Álnevek	
Adateltérések	
Egyéb adatok	
Hivatkozások	
	3. Lánykori név
	6. Halálozási hely
	8. Nemesi rang
	10. Nemesi előnév

Láthatjuk, hogy a Magyar Életrajzi Kalauzban (a továbbiakban MÉK) tizenhét, a Magyar Életrajzi Indexben (a továbbiakban MÉI) tizenegy szempont közül lehet keresni. Ezek közül hét megegyezik (amelyek a legalapvetőbbnek mondhatóak), tíz, illetve négy egyedi van a másikhoz képest. (A MÉK esetében megtartottuk az eredeti sorrendet, a MÉI esetében ezt a sorszámokkal próbáltuk jelezni, az eredetiben nincs számozás.)

Az első három szempont (név, születési idő, halálozási idő) szerinti keresés lényegét tekintve megegyezik a két adatbázisban, nem indexlistát kapunk, hanem bizonyos keresési kritériumokat beírva az azoknak megfelelő nevek listáját kapjuk meg.

A további keresési lehetőségek esetében a Magyar Életrajzi Kalauzban már indexlistáról válogathatunk, tehát a listán felismerve láthatjuk, hogy adott szempontra vonatkozóan milyen választási lehetőségek vannak, s melyikhez (mely, település, foglalkozás stb.) hány tétel kapcsolódik. Ezzel ellentétben a Magyar Életrajzi Indexben az összes többi szempont esetében is a pontos vagy a csonkolt keresés közül választhatunk, nincs lehetőség arra, hogy valamire ráismerjünk, mindent úgy kell kitalálni vagy korábbi keresések eredményét tanulmányozva kitalálni.

A legfontosabb különbség az, hogy míg a Magyar Életrajzi Kalauzban ezek a szempontok szinte tetszés szerint kombinálhatóak egymással, addig a Magyar Életrajzi Indexben mindig csak egy kiválasztott szempont szerint kereshetünk, kombinációs lehetőség nincs.

Az egyes keresési lehetőségek bemutatása, összehasonlítása

A mindkét adatbázisban elsőként felajánlott keresési szempont, a név esetében ennek még nincs igazán nagy jelentősége, hiszen a nevek jelentik azokat az egyedeket, akikhez a más szempont szerinti keresés esetében is el akarunk jutni, így ezekből annyi van, ahány tétel, rekord szerepel az adatbázisban.

Ha esetleg a név teljes mértékben megegyezik, akkor is meg lehet különböztetni őket más szempont alapján, a keresés eredményeként kapott találati listán a MÉK-ben a születési és a halálozási dátum szerepel, a MÉI-ben a foglalkozás.

A MÉK esetében a képernyő bal oldalán levő találati lista mellett, jobb oldalon levő ablakban automatikusan megjelenik a listán elsőként szereplő személyhez kapcsolódó tétel. Ha a listán bármelyik kiválasztott névre rákattintunk, akkor az ahhoz tartozó adatokat láthatjuk. A MÉI-ben tíz találatot látunk együtt, teljes tétel csak akkor jelenik meg a lista alatt, ha valamelyikre rákattintunk.

Ha nem az első tíz között volt, akit kerestünk, akkor természetesen tízesével léphetünk előre a listán. Ha elég pontosan céloztunk, akkor nincs jelentősége annak, hogy csak tízet léphetünk előre. Ugyanakkor ebben az esetben a keresés eredménye pótolhatja az indexlista hiányát, ha csak egy kezdőbetűt írunk be, akkor az adott betű elejétől látjuk az indexet, ahova elvileg bárhol beléphetünk.

SZÜLETÉSI DÁTUM

MÉI: A szokásos módon szerepel a pontos keresés és a csonkolt keresés lehetősége, de a pontos keresésre kattintva azt a figyelmeztetést kapjuk, hogy ezt a mezőt csonkoltan keressük.

Lehet hónapra, napra is keresni, ha pontosan tudjuk, miképp írják (hol van szóköz, pont, a hónapot római számmal írják).

Attól függően, hogy hány számjegyet írunk, kereshetünk egy évezredre (egy számjegy, egy 1-es, ez nem nagyon ajánlatos), évszázadra (ha nem jár le a keresésre szánt 30 másodperc, ami után a keresés eredménye helyett angol nyelvű üzenetet kaphatunk), évtizedre, évre, hónapra (de ez előtt egy adott római számmal kezdődő hónapra, s ugyanígy egy adott nap mellett adott számjeggyel kezdődő napra is, természetesen csak az adott éven és hónapon belül).

Egy példával illusztrálva: 1823. X – 34 találat. A XI. és a XII. is beleértendő, ahogy az I és V kezdetű öt, illetve négy hónapra együtt is lehet keresni, de nem valószínű, hogy ez lett volna az adatbázis szerkesztőinek eredeti szándéka. 1823. X. – 13 találat, 1823. X. 1 – 6 találat (1. és 10–19. lehet), 1823. X. 1. – 0 találat, 1823. X. – 13 vagy 1823. X. 13. – 3 találat.

MÉK: Itt is év, hó, nap szerepel, de arab számokat kell írni egy űrlapba, így a hónap és a nap is maximum kétjegyű lehet, ha csak egyet írunk, akkor azt egyesnek veszi. Lényeges különbséget az jelent, hogy kétszer lehet az évet, hónapot, napot beírni, így tetszőleges időintervallumra is kereshetünk, amit mi határozhatunk meg. A másik eltérés az, hogy nem csak az éven

belül lehet szűkíteni a hónappal és nappal. Lehet keresni akár egy adott hónapban születettekre (ez azonban nem ajánlatos, nagyon megdolgoztatja a gépet). Az viszont természetes, hogy adott napra vagy napokra (hónappal együtt) keressünk, így megtudhatjuk, hogy 233 október 1-jén, 430 október 1-jén vagy 2-án született személy van az adatbázisban.

A halálozási dátumra való keresés módja mindkét adatbázisban megegyezik a születési dátuméval. A különbséget csak az jelentheti, hogy a MÉK-ben természetesen a születési és halálozási dátum (vagy még inkább két időtartam, például az 1890-es években születettek és az 1970-es években meghaltak) is kombinálható egymással. (Az eddig bemutatott három szempont esetében csak szűkítésről, logikai ÉS-ről lehet szó.)

SZÜLETÉSI HELY (MEGYE) (MÉK) és MEGYE (MÉI)

Tapasztalataim mondatják azt, hogy a MÉI-ben a MEGYE a születési helyre vonatkozik, mert a születés helye után van megadva zárójelben, a halálozás helye után nincs. A már korábban említett feldolgozási módnak megfelelően nem kapunk listát, hanem a saját ismereteink alapján próbálkozhatunk. A mai Magyarország megyéinek nevét beírva csonkolt kereséssel Pest emelkedik ki 4370 találattal, Csongrád 2075, Vas 1735. Mivel, mint már említettem, a találati listát tízesével kapjuk meg, Pest megye esetében, ha a lista végére akarunk érni, további 436 kattintásra van szükség. Nem csak az első név alapján érdemes keresni, hiszen például Borsod 1613, Abaúj 989, Zemplén 1059, Szabolcs 1249, Szatmár 1074 találatot ad. Hogy mekkora ezek között az átfedés, illetve mennyi olyan van, amelyik csak az egyikben vagy a másikban van meg, az csak a teljes listák összehasonlításával lenne megállapítható, de nagy valószínűséggel egy lista végignézésére is csak kevesen vállalkoznak.

A megyék szerinti kereséskor koncepcionális különbség van a két biográfiai index között. A MÉK a jelenlegi megyebeosztás alapján a mai Magyarország területén születetteknél az aktuális közigazgatási besorolást adja meg, a történelmi Magyarország területéhez tartozó településeknél pedig a történelmi megyebeosztást az 1913. évi besorolás alapján. A MÉI mindig az illető születése idején érvényes közigazgatási besorolást alkalmazza. Ér-

vek találhatók mindkét megoldás mellett: a használói praktikum a MÉK-et, a filológia hűség a MÉI-t igazolhatja. Ez a megközelítésbeli különbség általánosságban is rányomja bélyegét mindkét adatbázisra.

A MÉK esetében ez az első keresési szempont, ahol az indexlistát nézhetjük át, így megállapítható, hogy itt is Pest a listavezető 24 529-cel, de Győr-Moson-Sopron került a második helyre 3265-tel. Elvileg erre is lehetne önmagában keresni, de ez nem nagyon ajánlatos.

Ha némileg szűkítünk, például az 1800 és 1899 között a megyében születetteket keressük, akkor az 1028 névből álló listát mintegy fél perc alatt megkapjuk, ebben szabadon mozoghatunk, s bármelyikre kattintva rövid idő alatt láthatjuk mellette a teljes rekordot. (Némi gyakorlat kell hozzá, hogy megtanuljuk, hogyan tudjuk az indexlistáról kiválasztott szempontot bevinni a keresőkérdésbe, zárójeleket, ÉS, VAGY, NEM operátorokat elhelyezni, ha már az első három utáni szempontokat akarjuk kombinálni, de megéri.

A <http://www.mabi.hu/index1.htm> címen, a *KE-RESŐPROFIL* menüpontban bemutatott példában a Vas megyei, de nem szombathelyi származású, XIX. században született történészek – négy szempont kombinálása – keresésének módját láthatjuk.)

SZÜLETÉSI HELY (HELYSÉG)

Természetesen jóval több településről van szó, mint megyéről, de egy településre jóval kevesebb személy jut, s a megyékhez képest sokkal nehezebb kitalálni, melyekről lehet szó, pedig a MÉI-ben az eleve ismertek mellett a többi esetében erre kényszerülünk. A MÉK-ben a listán is felfigyelhetünk Tenkegörbed vagy Terebesfejérpatak nevére, hogy egy-egy tételben szereplő neveket említsünk. A csúcstartó persze Budapest 19 601-gyel, azt meg ne is próbáljuk elképzelni, hogy hasonló nagyságrendű névnek a tízesével való átnézése mit jelenthet a MÉI-ben. Most még csak 15 608 van Bp. rövidítés alatt (aki Budapesttel próbálkozik, az 0 találatot kap), de az adatbázis folyamatos feltöltése során természetesen ez a szám is növekszik.

MŰKÖDÉSI HELY (MEGYE) és MŰKÖDÉSI HELY (HELYSÉG) csak a MÉK-ben található, de ezek az előzetes várakozásaimmal szemben csak akkor szerepelnek, ha a születési hely hiányzik, tehát azt pótolják. További fejlesztés lehetősége lenne ennek a kiterjesztése. Sokszor sokkal szorosabb kap-

csolatot jelent az, ha valaki egy településen tevékenykedett, mint hogy ott született vagy halt meg. Ugyanakkor természetesen olyan kategóriáról van szó, amely sokkal nehezebben ragadható meg egyértelműen. A MÉI-ben szereplő HALÁLOZÁSI HELY az, amit egyértelműen hiányolhatunk a MÉK-ből.

A FOGLALKOZÁS még az a kategória, ahol összehasonlításra kínálkozik lehetőség. A MÉK esetében természetesen a listát áttekintve tudjuk a leggyakrabban előfordulókat kigyűjteni, a MÉI-ben próbálkozásra kényszerülünk. Néha meglepően közel van egymáshoz a két szám – (elől a MÉK adatai) író 5267, 5297, költő 3209, 3206 –, máskor rendkívül jelentősek az eltérések, de ez abból is fakadhat, hogy másképp szabták meg a kategóriákat, s persze a feldolgozott források jellegéből is. Ügyvéd 1440, 2909, országgyűlési képviselő 2052, 3826, de festőművész 7047, 3583, pedagógus 6293, 415 (ott mellette tanár 1080), fogorvos 1780, 166. A MÉK-ben az oktatói tevékenység csoportjába tartozó kategóriákat (kilencféle összesen) a MÉI-ben a FOGLALKOZÁS kategóriájában találhatjuk, a MÉK csúcstartói: egy. tanár 5933, 3514, egy. docens 1577, 278, főisk. tanár 1354, 595. Ha egy személynél több foglalkozás is szerepel, mindkét adatbázisban akármelyikre lehet keresni.

Az 54 féle TUDOMÁNYOS FOKOZAT közül az orvostud. kand. 1855 és a műsz. tud. kand. 1204 a csúcstartó, ezeket a MÉI-ben nem kereshetjük. Az AKADÉMIAI TAGSÁG öt fokozata közül az MTA r. tagja (786) a legnépesebb a MÉK-ben.

A KITÜNTETÉSEK között rengetegféle van a MÉK-ben (a honlap szerint 912), de a listán csak a rövidítések találhatók meg, feloldásuk csak a SÚGÓBAN, a KITÜNTETÉSEK MEGTEKINTÉSE című részben, a rövidítések betűrendjében. Ez azt jelenti, hogy ha adott díjat keresünk, nem mindig van könnyű dolgunk, mert a díjak teljes elnevezésük szerint nincsenek betűrendben, pl. a Földes Ferenc-díj (FF) megelőzi a Farkas Gyula-díjat (FGY). Szükség lenne tehát a másik szempont szerinti betűrendes listára is, ugyanakkor az is jó lenne, ha az indexlistán egyből is megkaphatnánk egy adott rövidítés feloldását. (Hogy ez technikailag nem lehetetlen, azt bizonyítja, hogy a tételeknél, ahol a leírásban a rövidítések szerepelnek, egy kattintással bármely rövidítés feloldását megkaphatjuk.)

A NÉVVÁLTOZATOK kategória közös még, csak a MÉK-ben szerepel az ÁLNEVEK, ADATELTÉRÉ-

SEK, EGYÉB ADATOK ÉS HIVATKOZÁSOK, erre az utóbbira még visszatérünk.

Abban az esetben, ha nem jár le a keresési idő, a MÉI-ben csonkolt, üres mezővel kereshetünk a mezőben található tételek teljes számára. Így a NÉVVÁLTOZATOKRÓL sikerült megtudni, hogy 8076 tételben fordul elő, míg a csak ebben az adatbázisban szereplő LEÁNYKORI NÉV kategóriában csak 347 adat van, ez a szám elég alacsonynak tűnik. Épp ezért persze ezeknek az átnézésére még vállalkozhatunk. A listán itt is a név szerepel, s a találatokat is ezeknek a neveknek a betűrendjében kapjuk meg (mint mindig). Például Altai Margit leánykori neve Gomperz. Leánykori névként csak a vezetéknev szerepel a legtöbb esetben, amikor már előbb, más névváltozatban szerepelt a keresztnév. Vigyázni kell tehát, nehogy túlságosan specializáltan keressünk.

A MÉI egyedi sajátossága a NEMESI RANG és a NEMESI ELŐNÉV szerinti keresési lehetőség. A nemesi rangok közötti nem kellő tájékozottságomat azzal ellensúlyozhattam, hogy a kezdőbetűre csonkolva kerestem.

Sokszor nem volt találat (A, C, D, E, I, J), de az 1061 B mind br., az 1417 G mind gr., míg F (főhg.) csak hét, K (kir. hg.) pedig mindössze négy volt, hogy mi a 68 H és a 79 L, s mit rejtene az abc második felének betűi, későbbre hagytam. A nemesi előnevek között hiába is kerestem murányit, mur 21, ezen belül muraközi kettő van, s akit szentgyörgyvölgyi és galántai br.-ként találtam meg, az a galántaiak között nem szerepelt.

Visszatérve a MÉK-ben található HIVATKOZÁSOKHOZ. Ez a kategória a feldolgozott forrásokat jelenti. Ha egy ilyen indexben semmi más nem is lenne, két dolognak mindenképp szerepelnie kellene a tételekben: a névnek és a forrásoknak. (Ez persze túlzás, a nevek mellett szükség van még azonosító adatokra.)

Egy adott nevet azért nézünk meg benne, hogy megállapítsuk, mely forrásokban találhatunk részletesebb információkat az adott személyről. A MÉK-ben keresési szempont is a forrás. Ez azért fontos, mert az indexlista alapján könnyen meg tudjuk állapítani, milyen mértékben van feldolgozva az adott munka. (Látható például, hogy Szinnyei József Magyar írók élete és munkái című művéből csak az első kötet van feldolgozva teljes mértékben, 2556 tétellel (SZMI I.), a további köteteknek csak egy része szerepel mintaként, egy tétellel.)

Mivel ezt a munkát teljes egészében megjelenítette az Arcanum, ugyanakkor korlátozott a feldol-

gozási kapacitás, az adott időtartam, például egy hónap alatt bevihető tételek száma, érthető, hogy nem ennek a feldolgozása a legfontosabb.

A MABI honlapján a forrásjegyzékben (<http://www.mabi.hu/forras.htm>) már csak az első kötet szerepel. Kérdéses is lehet azoknak a forrásoknak az indexelése, amelyek teljes szöveggel, több szempontból, jól kereshetően rendelkezésre állnak elektronikus formában, hasonlóan az időszaki kiadványok teljes szövegű változatának kiadásához és repertorizálásához.

A MABI honlapja a forrásokat három kategóriába sorolja: a CD-n már szereplők, az internetes adatbázisban szereplők, a feldolgozás alatt levők. Mivel a felsorolt források száma a MÉI esetében, mint már említettük, jóval nagyobb, ugyanakkor a tételszám még alacsonyabb s a források alapján nem lehet keresni, nem lehet megállapítani, milyen mértékű az egyes források feldolgozottsága, ami még nem teljes, abból idáig milyen alapon válogattak, összességében milyen mértékű a kiválasztott források feldolgozottsága, hosszú távon a teljességre törekednek-e, vagy valamilyen szempontból válogatnak.

A MÉK-nél a **HIVATKOZÁSOK** mezőnél ugyanaz a kifogás merülhet fel, mint a **KITÜNTETÉSEK** esetében: az indexlistán csak a rövidítést láthatjuk, a *SÚGÓ*ban a források megtekintése is a rövidítések betűrendjében szerepel. Ha egy adott mű adataiból indulunk ki, nehézségeink lehetnek, a Pannónhalmi Szent Benedek-Rend névtára 1802–1986 rövidítése például BENC. Ugyanakkor az egyes tételeknél itt is egy kattintással megkapjuk a feloldást, míg a MÉI-ben nem. Némileg nehezebb ez, különösen akkor, ha több forrás feloldását is meg akarjuk nézni.

A **RÖVIDÍTÉSEK** menüponton belül ki kell választani a megfelelő kezdőbetűt, az adott oldalon lemenni a megfelelő részre, utána, ha nem jegyeztük meg a többi rövidítést, akkor visszamenni a keresésbe, megnézni, vissza a rövidítésekhez, fel az oldal tetejére a megfelelő betű kiválasztásához, azután a következő oldalon le és így tovább...

A két adatbázis anyagának összehasonlítása igazán akkor lehetséges, ha vannak olyan szempontok, amelyek alapján ugyanolyan keresést lehet végezni.

Mivel a MÉI-ben a szempontok kombinálására nincs lehetőség, a legjobban még az idő szerinti keresés eredményét lehet összehasonlítani.

Egy korábbi példához visszatérve 1823 októberében született személy a MÉK-ben 14, a MÉI-ben 13 található. Ezek a számok nagyjából megfelelnek annak az aránynak, amelyet a két adatbázis tételszámai között találhatunk. Az azonban meglepő, hogy csak öt személy közös, kilenc csak a MÉK-ben, nyolc csak a MÉI-ben található meg, összességében tehát 22 személyről van szó. Erre az egyes személyeknél felsorolt források összehasonlítása, további mintavétel adhatna magyarázatot.

Az itteni listán a legismertebb személy Ipolyi Arnold, nála a MÉK-ben nyolc, a MÉI-ben 14 forrás van megadva. A csak egyik vagy csak másik adatbázisban szereplők legtöbbször egy-egy forrásból került be, ugyanakkor csak a MÉI-ben láthatjuk Lisznai-Damó Kálmán hat forrás feltüntetésével. Ő is benne van a MÉI-ben, csak a keresztelés ideje szerepel a születése helyett, a herencséri plébánia anyakönyve alapján (1821. X. 5.), míg kilenc forrásuk közül nyolc szerint 1823. X. 13-án, 1 szerint 1828. X. 13-án született. (Ez jó példa arra, hogyan kívánják pontosítani a felhasznált források adatait anyakönyvek, gyászjelentések stb. felhasználásával.)

A Petőfi Irodalmi Múzeum többi adatbázisának rövid áttekintése, értékelése

A további hat adatbázis közül csak kettőhöz, a Kortárs írók bibliográfiájához és a Diplomások adattárához készült ismertető. A többit így előzetes befolyásolás nélkül, tapasztalatainkra hagyatkozva próbáljuk megítélni.

Magyar írók sírjai

Betűrendes lista Abafi Lajostól Zsoldos Lászlóig. Csak egy szempont, a személy neve szerint lehet tájékozódni, az adatok, amelyeket megkapunk: név, születési dátum, foglalkozás(ok), a sír helye. Gond az azonos nevéekkel van. Két-két Emich Gusztáv, Gaál Mózes, Horváth János, Nagy László, három Szász Károly szerepel, de bármelyikre kattintva ugyanannak az adatait kapjuk meg.

A Szinnyei Józsefek esetében megkülönböztetést tesznek (Szinnyei József, ifj. a második), így mindkettőjük adatait megkaphatjuk. Összesen 773 tétel szerepel az adatbázisban, azért nem írók személyt, mert az egyik a magyar jakobinusok.

A becsületrend magyar kitüntetettjei.

FOKOZAT SZERINT vagy **NÉV SZERINT** lehet keresni. Pontosabban valódi keresésről nincs szó, két betűrendes listát nézhetünk végig, tízesével.

FOKOZAT SZERINT tájékozódva (feltehetően nem sokan ismerik a használók közül a becsületrend fokozatait) az első 26 tételben azok szerepelnek, akiknél nincs fokozat megadva, ezek között elsőként Cziffra Györgyöt láthatjuk. Az egyes tételekben lehetséges adatok: név, születési dátum, fokozat, év.

Ezután a fokozatok betűrendjében jönnek a többiek: 27–32. főtiszt, 33–38. középkereszt, 39–114. lovag (Yves de Daruvar lovag, tiszt, parancsnok, majd főtiszt), 115–131. parancsnok, 132–175. tiszt. **NÉV SZERINT** ugyanezek vannak teljes betűrendbe rakva. Egy kis kitartás itt is kell, ha a névsor végén levőt akarunk megnézni, vagy amíg a tisztekig eljutunk.

Díjak és díjazottak 1945 után

Választanunk kell, hogy a **DÍJAK** vagy a **DÍJAZOTTAK** szerint akarunk-e keresni. A **DÍJAK** esetében a **NÉV**, **ALAPÍTÓ**, **ALAPÍTÁS HELYE**, **ALAPÍTÁS ÉVE**, a **DÍJAZOTTAK**nál a **NÉV**, **ELŐZŐ NÉV**, **NÉVVARIÁNS**, **FOGLALKOZÁS**, **SZÜLETÉSI DÁTUM**, **MUNKAHELY** lehet keresési szempont.

Feltűnő, hogy a Magyar Életrajzi Indexszel ellentétben itt mindig az adott keresési szempont szerint rendezve kapjuk meg a keresési eredményt, s mindig egyből a teljes eredményt láthatjuk. A születési dátum a halálozási dátumot is rejti, így, ha mondjuk az 1950-es évekre keresünk, először az 1868-ban született Marek Józsefet láthatjuk, mivel a szám a besorolás alapja, utána jönnek az 1870-ben, 1871-ben stb. születettek

Kortárs írók bibliográfiája

Ez a munka önmagában is alaposabb elemzést érdemelne, épp úgy, mint az a nyomtatott kiadvány, amely alapján készült (az F. Almási Éva által összeállított Kortárs magyar írók 1945–1997 Bibliográfia és fotótár).

Kicsit megtévesztő a bevezető megfogalmazás: „íróknak pedig azokat (tekintjük), akik a szépirodalmi műfajok mellett egyéb, pl. történelmi vagy művészettörténeti munkákat is alkottak”.

Keresési szempontok a következők lehetnek: **NEVEK**, **SZÜLETÉSI HELY**, **SZÜLETÉSI DÁTUM**, **FOGLALKOZÁS**, **ORSZÁG**, **MŰVEK**. 3245 személy szerepel az

adatbázisban. A 843 író között hiába keressük Esterházy Pétert, pedig egyszerre akár 840-et is áttekinthetünk.

Benne van persze az adatbázisban, csak azért nem találjuk itt, mert matematikus, író van megadva foglalkozásként, íróként pedig csak azokat találhatjuk meg, akiknél az első helyen szerepel az író. Ezért például a sok író, műfordítót vagy író, újságíró a második funkciójában nem láthatjuk. (Nem sikerült tehát ugyanazt megoldani, amit a Magyar Életrajzi Indexben igen.) Devecseri (Devecsery) Lászlónál az tűnt fel, hogy csak egy mű szerepel a szócikkében.

A Balogh Józseffel társszerzőként felvett művek listáját csak Balogh József neve alatt találhatjuk meg, Devecseri Gáborról pedig egyáltalán nem tesznek említést.

Mindezek csak futó benyomások, valódi elemzést csak akkor lehetne készíteni, ha a keresési szempontok kombinációja is lehetséges volna.

Diplomások adattára

Öt felsőfokú intézmény közel 12 ezer hallgatója szerepel benne, keresési szempont **NÉV**, **SZÜLETÉSI HELY**, **SZÜLETÉSI ÉV**, **KAR**, **EGYETEM** lehet, a tételekben ez a **DIPLOMA ÉVÉVEL** egészül ki.

Lehetséges csonkolt keresés, akár egy kezdőbetűvel vagy egy vezetéknevvvel is. Például Kovács 168 van, az egyszerre megjeleníthető nevek maximális száma (**HÁNYASÁVAL**) 165. (Az adott szemponthoz tartozó tételeket lefelé kerekítik ötlet oszthatóra, hasonlóan ahhoz, amit a Kortárs írók bibliográfiájában is tapasztalhattunk. Ha felfelé kerekítenék, akkor az összes megjeleníthető lenne).

Az öt felsőfokú intézmény esetében (ahol természetesen sokkal magasabb az elemek száma) ugyanez a helyzet, egyszer osztható ötlet a szám, ott mindet ki lehet listázni (1715), a többi esetben a lefelé kerekítés érvényesül (3789@ 3785, 2862@ 2860, 2066@ 2065, 1444@ 1440). Ha sokat kérünk be, a listáról valakit kiválasztva mindig az oldal tetejére ugrik, miközben az oldal alján olvashatóak a kiválasztott személy adatai.

Budapest topográfia

Három lehetséges keresési szempont van: **LAKÓ**, **UTCA**, **INTÉZMÉNY**. Lakó 2094, intézmény 51 szerepel az adatbázisban. Ezek közül akár 2090-et, illetve 50-et is megjeleníthetünk egyszerre, de valószínűbb, hogy betűre vagy még jobban

szűkítünk. A legérdekesebb az UTCA szerinti keresés, ebből sokkal több van, 7452, s rendkívül érdekes az ezek között való böngészés. A különböző szempontok szerinti keresés eredményeként mindig más típusú, az adott szempontnak megfelelő rekordot találunk.

Rövid összegzés

Azért volt érdemes a Petőfi Irodalmi Múzeum egyéb adatbázisait is megnézni, mert ezek között is találkozhatunk olyan megoldásokkal, amelyek a Magyar Életrajzi Indexben is hasznosíthatóak lehetnek. (Például az, hogy tíznél több tétel is megjeleníthető legyen az indexlistáról.) Ugyanakkor az is megállapítható, hogy a választott forma (amely némi eltérések mellett azonos alapokon nyugszik) nem minden esetben egyformán megfelelő.

A magyar írók sírjai esetében elfogadható, hogy összesen csak egy szempont alapján lehet keresni, a Budapest topográfia esetében az, hogy a három szempont nem kombinálható.

Más esetekben, s ez elsősorban a Magyar Életrajzi Indexre és a Kortárs magyar írók bibliográfiájára vonatkozik, feltétlenül szükség lenne az összetett keresés lehetőségére, mert a mostani rendszerben több olyan szempont van, amely a gyakorlatban rendkívül korlátozott mértékben használható.

Ebben az esetben van előkép is, a Magyar Életrajzi Kalauz, ahol kezdettől adatbázisban gondolkodnak, s azóta is próbálkoznak újabb és újabb megoldások keresésével.

Az egymással való versengés helyett ugyanakkor helyesebb lenne az együttműködés, egyik oldalról a nagyobb forrásbázis, az intézményi háttérnek megfelelően rendelkezésre álló készítői gárda, a másik oldalról a nagyobb tapasztalat, a kidolgozott rendszer, az ügy iránti elkötelezettség.

Természetesen szó sincs az erőszakos egyesítés gondolatáról.

Hogy mit hoz a jövő, nem tudhatjuk. Addig újra csak azt tudom ajánlani, hogy használják ki az alkalmat, ismerkedjenek meg az adatbázisokkal mai formájukban, majd kövessék szemmel további fejlődésüket.

Murányi Péter
peterm@kit2.bdtf.hu

Az IQSOFT és a könyvtárak kapcsolata

A kapcsolat 1993-ra nyúlik vissza, amikor elkezdtük az OLIB rendszer bevezetését a hazai piacra, és azóta is gondosan ápoljuk szakmai szervezetek szponzorálásával, kutatás-fejlesztési projekteken való együttműködéssel, szakmai rendezvényeken való részvétellel stb. Rendkívül fontosnak, egyfajta misszióknak tekintjük az informatikai kultúra, a korszerű számítógépes rendszerek elterjesztését a kulturális és az oktatási szférában. Hisszük, hogy a fejlődő könyvtárak látogatói saját üzleti tevékenységükben is kiemelt figyelemmel kezelik majd a tudás megszerzésének, megosztásának informatikai eszközeit és számunkra hasznos üzleti partnerekké válnak.

Ugyanakkor nem egyszerű feladat a könyvtári rendszerek fejlesztése, forgalmazása.

Az új beruházások lehetősége csökkenőben van, a piac fokozatosan telítődik. A folyamatos technológiai fejlődés azonban nem teszi lehetővé sem az alkalmazó, sem a fejlesztő számára azt, hogy véglegesnek tekinthessen bármely jelenlegi fejlődési szintet. Az alkalmazók specializálni, finomítani szeretnék meglévő rendszereiket, a vállalkozók pedig standard megoldásokat szeretnének alkalmazni a feladatok szabályszerű megoldásához.

Szakmai kihívások, új szerepkörök – az alkalmazó és a szolgáltató együttműködése

Látható, hogy a tartalomszolgáltatás, az információs brókeri tevékenység iránt az üzleti vállalkozások is komolyan érdeklődnek, és kormányzati szinten is megjelent az elektronikus információk szolgáltatásának átszervezési igénye.

A könyvtárak anyagi lehetőségei korlátozottak, viszont itt biztosítható leginkább az információhoz való szabad hozzájutás joga, így a tudás terjesztésében, vagyis az új tudás létrejöttében betöltött szerepük szélesebb hatókörű, mint a vállalatok elszigetelt, ám jobban finanszírozott megoldásai.

Mindez azt jelzi, hogy jelentős változások várhatók a könyvtáros szakma belső struktúrájában, elismertségében, az információszolgáltatás szerepében, és ebben a változásban szoros együttműködésben kell csiszolódnia az alkalmazók és

a szolgáltatók felkészültségének, szaktudásának, eszközszerének.

A dinamikusan változó elvárásokhoz való igazodás komoly kihívást jelent mindkét fél számára.

Mielőtt még minden könyvtár rendelkezhetne a könyvtári tájékoztatáshoz alapvetően szükséges automatizált bibliográfiai tájékoztatási rendszerrel, máris új helyzet állt elő: ki fogja a tartalomszolgáltatás különböző szintű pozícióit betölteni? Milyen rendszereket alkalmaznak az e tevékenységet támogató – szabad szövegeket és képeket rendszerező feldolgozások és szolgáltatók biztosítására? Mennyiben válik e tevékenység mindennaposá az üzleti vállalkozásokban és mennyiben a könyvtárakban?

Az IQSOFT-nak mint szolgáltató cégnek pedig folyamatosan elemeznie kell a felhasználók elvárásait. Emellett szeretnénk összehangolni az igények követését az informatikai fejlődés elemeinek adaptációjával.

Keressük azokat az új eszközöket és módszereket, amelyek megfelelnek a polarizálódó igényeknek, illetve előremutatnak a fejlődés várható irányába. Az alkalmazás és a fejlesztés oldaláról is égető kérdés, hogy lesz-e elegendő eszköz és (kormányzati) támogatás ahhoz, hogy a könyvtárak elfoglalják (megtartsák) az új szerepköröket az információs szolgáltatás piacán.

Hogyan és milyen megoldásokkal?

Az információs szolgáltatás szakterületén látható polarizálódás és az információs társadalom új divathulláma, a knowledge management (tudásszervezés, tudáskezelés, tudásgazdálkodás stb.) megadta a kellő inspirációt ahhoz, hogy szervezeti szempontból is felkészüljünk az IQSOFT-ban az új kihívásokra és szolgáltatási portfólióink kiegészítésére.

Az idén áprilisban megalakult a Tudás- és Információkezelő Üzletág (TIK), amelyhez a könyvtár-automatizálás (OLIB) is tartozik, és terveink szerint a paletta új termékekkel is bővül. Tekintettel arra, hogy egy-egy fejlesztésnél eltérőek az igények, flexibilis szervezeti háttérrel lehet a legjobban megfelelni a követelményeknek.

A TIK fontos törekvése, hogy a fejlesztések mellett olyan rendszereket vezessen be a hazai piacra, amelyek a legkorszerűbb technológiákat követik és újszerű feladatok megoldását teszik lehetővé (strukturálatlan információk kezelése, személyre szabott információk automatikus szol-

gáltatása, multimédia dokumentumok kezelése, automatikus információ-kategorizálás, vizualizáció, agent technológia, explicit és implicit tudáskezelés, automatikus kivonatolás, meta-adatkezelés támogatása stb.).

A TIK üzletág integrálni tudja az információ-, tudás- és dokumentumkezelés terén az IQSOFT-nál rendelkezésre álló szakértelmet, sőt, a KFKI csoporthoz tartozó társcégek tudására is támaszkodhat, ami azért előnyös, mert információs rendszerek kialakításánál összetett szakmai tudásra van szükség.

Előnyt jelent ez ügyfeleink számára is, hiszen egy projekt keretében bármely összetett feladat megoldása lehetővé válik, a hálózatépítéstől a hardver környezet kialakításán keresztül a szoftverfejlesztésig, a kapcsolódó szakértői támogatás biztosításáig.

Az ISO 9001:2000 minőségbiztosítási tanúsítvány – amelyet idén májusban nyertünk ismételt el (az ISO 9001:1994 minősítést a cég összes tevékenységére 1998-ban kaptuk meg) – garanciát jelent ügyfeleink számára, hogy továbbra is kiegyensúlyozott, szakmailag és minőségileg egyaránt magas színvonalú kiszolgálásban lesz részük.

Az OLIB és az új eszközök

Az újszerű feladatok ellátásához olyan eszközök kellene, amelyek támogatják az interneten való megjelenést, portál funkció kialakítását, vagy akár az interneten történő adatbevitelt.

Tapasztalataink szerint az információs rendszerek iránti igényeket a jövőben több, egymásra épülő szintű alkalmazással lehet jobban kielégíteni. A moduláris rendszerek azért sikeresek, mert az intézmények többnyire nem tudják vagy nem akarják egyetlen nagy lendülettel megoldani informatikai problémáikat, hanem lépésenként valósítják meg elképzeléseiket.

Útkeresésünk eredményeként hamarosan bevezetünk a piacra néhány új – könyvtári, illetőleg könyvtárakban is alkalmazható – terméket, és ősszel várható az OLIB új verziójának a megjelenése.

Előbb azonban néhány szót az OLIB rendszerről.

Az OLIB rendszer

Az OLIB hazai története híven mutatja azt a fejlődést, amely az utóbbi évek információs tech-

nológiájában és az információs társadalomnak nevezett korszakban végbement.

Az OLIB elsősorban nagy könyvtárak szolgáltatásainak a támogatására javasolható, ezért elsőként nagy könyvtárakban vezettük be (BKÁE, Katona József Megyei Könyvtár) az akkor még a hagyományos, könyvtári bibliográfiai leírásra alapozott szolgáltatásokat támogató, 5-ös verziót. A következő (6-os) verzió minden felhasználónknál elégedettséget váltott ki, azonban sürgetőnek bizonyult az újabb technológiai váltás, amelyet a 7-es verzió különböző kiadásai fokozatosan valósítottak meg.

Végül az 1999-ben kiadott 7.07-es verzióban teljesedett ki a jelenlegi technológiai fejlődési szakasznak mindenben megfelelő megoldás (Windows alapú és webes felhasználói felület, multimédia-kezelés, különböző szabványos adatsere formátumok együttes kezelése (USMARC, HUNMARC, DUBLIN CORE, EAD), komplett beszerzési, pénzügyi és folyóirat modul, Z39.50-re alapozott közös katalógus létrehozásának lehetősége stb.), és tudásmenedzsment funkciókat is támogat.

*Az OLIB fejlesztésének legújabb állomása,
a 7.1-es verzió*

A következő verzió, amely várhatóan ősszel jelenik meg, az előttünk álló digitális kor kihívásainak felel meg azáltal, hogy támogatja a nemzetközi információcserét lehetővé tevő digitális könyvtár alapfeltételeit:

- könyvtári szolgáltatások nemzetközi integrációja;
- teljes szövegű keresés;
- archiválási funkció;
- web alapú ügynök technológia, internetes információforrások begyűjtése SDI szolgáltatáshoz;
- automatizált hálózati és lokális könyvtárközi kölcsönzés, elektronikus dokumentumszállítás, kapcsolódva a nagy külföldi kiszolgáló könyvtárakhoz, pl. Library of Congress, BLDSC;
- elektronikus folyóiratokra alapozott tartalom-szolgáltatás megrendelőknek;
- Z39.50-es keresésből interaktív export-import funkciók;
- EDIFACT kompatibilis dokumentum- és folyóirat-gyarapítás;
- MARC kompatibilitás ellenőrzése, különböző MARC formátumok importja;

- jelentések és statisztikák (rendelésekről, költségközpontok kintlévőségeiről, átvett és kint lévő – számlázott, illetve kifizetés előtt álló – tételekről, kölcsönzött példányok összesítéséről, osztályozási jelzetek gyakoriságáról stb.);
- elektronikus publikáció.

*Fejlesztések és új eszközök
a TIK üzletág kezelésében*

Adatbevitel Interneten – osztott környezetben

Kifejlesztettük az OLIB rendszer webes katalógizálási rendszerét, amely távoli adatbevitelt tesz lehetővé. A partnereink és saját vállalati tudásunk rendszerezésének igényére kialakított új, internetes adatbevitelt támogató termékünket augusztusban vezetjük be. Gyorsan gyarapodó információk tárolására és megosztására könnyen kezelhető eszközt bocsátunk partnereink és leendő partnereink rendelkezésére – mind a könyvtári, mind a vállalati információfeldolgozás és megosztás támogatására.

*Kis könyvtárak számára szolgáló rendszer
Z39.50 protokollal*

Kisebb könyvtárak igényét, illetve regionális hálózatok kialakítását szeretnénk támogatni egy olyan könyvtári rendszer adaptációjával – egyelőre nem szeretném a termék nevét megadni –, amely rendelkezik Z39.50 kommunikációs protokollal, illetve könyvtárközi kölcsönzési modullal.

A kisebb könyvtárak anyagi lehetőségeinek is megfelelő árkategória mellett használatával kapcsolat létesíthető bármely más könyvtárral (keresés, adatsere, könyvtárközi kölcsönzés).

VDX – elektronikus információ- és dokumentumszere, könyvtárközi kölcsönzés – portál funkciók

A szintén a Fretwell-Downing cég által fejlesztett VDX (Virtual Document eXchange) együttműködő könyvtárak (konzorciumok) számára teszi lehetővé az automatizált hálózati könyvtárközi kölcsönzést és dokumentumszállítást különböző elektronikus – ezen belül internet és intranet – forrásokból. Nem nyilvános könyvtárak, vállalati vagy közigazgatási felhasználók számára az OLIB rendszerhez integrálható lokális megoldásként kínálja ezen funkciókat.

A VDX országos lefedettségű könyvtárközi kölcsönzés kialakítására is alkalmas, és a Z39.50

hálózati protokoll alapján együtt tud működni bármely könyvtári katalógussal.

Egyidejűleg több adatbázisban biztosítja a párhuzamos keresést (lokális források, hálózati és internetkeresők, pl. AltaVista, elektronikus könyvtárak, elektronikus folyóirat-gyűjtemények) függetlenül az adatok vagy a rekordok megjelenési formájától. Áttekinthetővé teszi a könyvtárközi kérések kezelésének folyamatát és aktuális státusát, nyilvántartja és azonosítja a felhasználót, tárolja a kéréseket, hogy hasonló kérés esetén automatikusan küldje a kérést a bevált szolgáltatóhoz, továbbá kezeli a költségtérítési szolgáltatások pénzügyi nyilvántartását, elszámolását.

A VDX tartalomszolgáltatási funkciója

Az információkeresésben a VDX rendszer portál funkcióként működik, ahol kiválasztott információforrásokból történik a keresés, a kérések rendezése és mentése, különböző funkciókra és szolgáltatásokra való felhasználása.

A találati listában gyűjteményenként, illetve forrásonként jelennek meg a tételek, weboldalak esetén az elérési utat adja meg. Lehetővé teszi a találati listákban szereplő tételek rendezését, a duplikálás megszüntetését és a találatok elmentését.

A gyors áttekintést a találati listák különböző oldalaira való ugrás lehetősége biztosítja. A listáról azonnal szelektálhatók a fontos találatok az ún. Shopping listába, amely könyvtárközi kölcsönzésre, e-mail küldésre, nyomtatásra, az online linkek későbbi megnyitásra szolgáló tárolására használható.

A lista tételeiből a dokumentumok metaadatai is lekérhetők (referátummal), és egy kattintással elérhetők a leíráshoz tartozó teljes szövegek. Közvetlen kapcsolatot ad pl. az Amazon és egyéb elektronikus könyvkereskedők listáihoz.

Az elektronikus források megnyithatók egy keresőablakban, és onnan visszatérhetünk a találati listához. Integrációt kínál elektronikus periodika adatbázisokkal, pl. az EBSCO-val, ahonnan PDF formátumban is közvetlenül elérhetők a teljes szövegű cikkek.

Tartalomszolgáltatási megoldások támogatása egyéb eszközökkel

A TIK ágazat szolgáltatási portfólióját elsősorban a tudásmenedzsment támogatását célzó új eszközök adaptációjával bővíti. Az adaptációra tervezett termékek az internet (nyilvános) vagy

vállalati (intranet) portálok kialakítását és a portál funkcióhoz kapcsolódó automatizált, perszonalizált információszolgáltatást támogatják bármely forrásra, illetőleg bármely információhordozóra alapozva (e-mail, vállalati intranet, strukturálatlan vállalati dokumentum, XML, adatbázis, video, fájlok stb.). A termékekről néhány héttel később adunk részletes tájékoztatást.

Kitekintés

Az IQSoft 1993 óta szoros kapcsolatban áll a könyvtárakkal az OLIB rendszer adaptációjának köszönhetően. Az idei évtől már nem csak ezzel az egy termékkel szeretnénk kapcsolatainkat megtartani, illetve továbbfejleszteni, és reményeink szerint sikerül felkeltenünk a könyvtárak érdeklődését új szolgáltatásaink iránt, amelyek jobban illeszkednek az eltérő igényekhez árban és a szolgáltatás összetételében is.

A TIK üzletágunk némely új szolgáltatása eszköz- és költségigényes, elsősorban a nagyobb vállalatok portál funkcióit, valamint a tartalomszolgáltatás terén jelentős szerepet kapott vállalkozások igényeit hivatott kielégíteni. Nem szabad azonban eltekintenünk attól az elvi lehetőségtől, hogy könyvtári konzorciumok is alakulhatnak országos információ- és tartalomszolgáltatói feladatok megoldására – amelyek fel tudják venni a versenyt az üzleti vállalkozásokkal –, és szükségük lehet fejlett, *tartalomszolgáltatásra alkalmas* informatikai rendszerek integrációjára.

Horváth Zoltánné

A NanLIB kiskönyvtári programcsomag

Lapunk április számában ígértünk beszámolót az új kiskönyvtári programcsomag, a NanLIB tesztjéről, ez azonban a többszöri anyagtolódás miatt rendre kimaradt a lapból. A késedelem miatt megértésüket kérjük!

A program a győri Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár módszertani, illetve feldolgozó osztályán dolgozó könyvtárosok szakmai irányításával, kifejezetten kisebb könyvtáraknak készült, használata elsősorban *iskolai, községi, intézményi és városi könyvtárak számára* javasolt. Készítőjét az vezérelte, hogy egyszerűen kezelhető rendszer jöjjön létre, ennek megfelelően a program nincs túlbonyolítva olyan funkciókkal, amelyek-

re általában nincs szükség az ilyen típusú könyvtárakban, ám tartalmaz minden olyan funkciót, amelynek használatával a könyvtárakban teljesen kiváltható az összes, „papíron végzett” adminisztrációs és feldolgozási munka. A program fejlesztése folyamatos, ennek során finomodik a már meglévő modulok szintje, másrészt a felhasználók igényei alapján új, speciális modulokkal egészül ki a rendszer, ilyen a folyóirat és az analitika modul.

A rendszer lehetővé teszi, hogy a könyvtárakban a rendelési, katalogizálási, törlési, kölcsönzési, leltározási munkafolyamatokat számítógép segítségével végezzék.

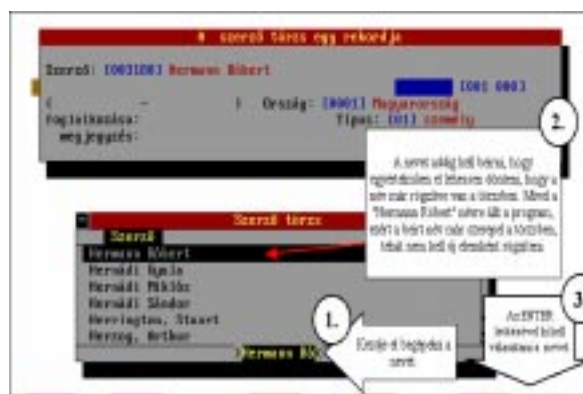
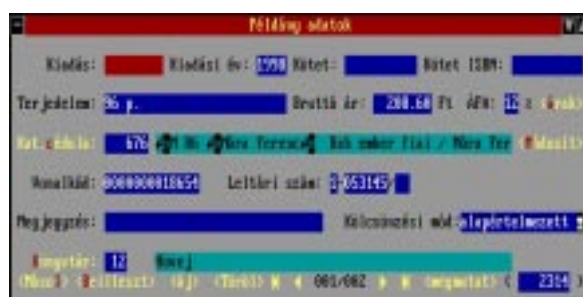
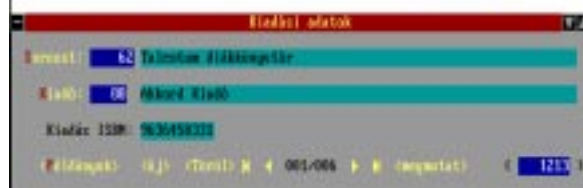
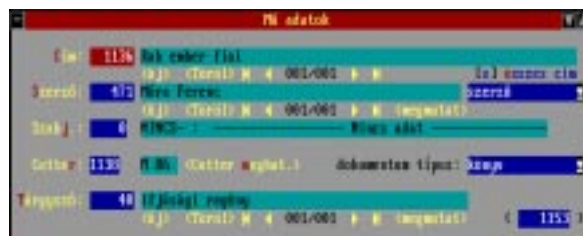
A programrendszer modulokból épül fel, csak azt a modult kell megvásárolni, amire ténylegesen szükség van. Alapmodulja a katalogizáló modul, enélkül egyetlen más modul sem használható. A teljes NanLIB rendszernek a felhasználói kör sajátosságaiból adódóan háromféle változata van. A *ellátórendszeri változatban* több könyvtár dokumentumadatait lehet rögzíteni, s néhány, az ellátórendszerek működését segítő funkciót is tartalmaz. Az *egy könyvtáras változat* egyetlen önálló (városi, községi, iskolai, intézményi) vagy ellátórendszeri könyvtár dokumentumainak rögzítését teszi lehetővé. A *bolti változatot* könyvesboltok, CD-ket, magnókazettákat, video- és DVD-filmeket árusító boltok használhatják árukészletük, beszerzéseik és forgalmuk nyilvántartására.

A győri megyei könyvtárban a Győr-Moson-Sopron megyei ellátórendszerhez tartozó 39 tagkönyvtár könyvvállományának nyilvántartására használják a programnak azt a változatát, amely nem csak egy, hanem több könyvtár könyvvállományának nyilvántartására is alkalmas. A programot hardverkulcs védi az illetéktelen használat ellen, az adatvédelmet pedig belépési kód és jelszó együttes használatával oldotta meg a program készítője.

A program moduljai

Katalogizáló modul

A kölcsönzést, az analitikát és a periodika feldolgozást is a katalogizáló modulba integrálja a rendszer. Ez a NanLIB integrált könyvtári programrendszer alapmodulja, az összes többi erre épül, ami azt jelenti, hogy a rendszer egyetlen más modulja sem működőképes a katalogizáló modul nélkül. Ezzel a modullal lehet a dokumentumok adatait rögzíteni, rendeléseket és beszerzéseket nyilvántartani, leltározni és keresni a rögzített dokumentumok adatai között. A katalogizáló modulba beépített keresőmodullal

azonban csak egy gépen lehet keresni, ha ennél többre van szükség, a hálózati keresőmodult is meg kell vásárolni.

A katalogizáló modul használatával egyedi és csoportos leltári nyilvántartás jön létre, az állományellenőrzés után a program automatikusan hiánylistát készít, és a törlési jegyzék is kinyomtatható a program segítségével. Keresni a dokumentumok összes adatára lehet, és hagyományos katalóguscédula is készíthető a programmal, ha erre szükség van.

A katalogizáló modul egyik fő része az adattállományok (*szerző, cím, tárgyszavak, szerzői névváltozatok stb.*) karbantartása.

A találati halmaz egy rekordja

943.9	Magyarország története	könyv
Z 26		
szerzők:	Závodszy Géza -szerző -	
	Hermann Róbert -szerző -	
cím:	Nemzet születik : Magyarország története 1815 - 1849	
tárgyszavak:	Magyarország története	
sorozat:	Új képes történelem	
kiadó:	Magyar Könyvklub - Helikon Kiadó	
ISBN:	9635485395	
kiadás:	kiadási év: 1997	kötet: kötet ISBN:
terjedelem:	103 p.	megj.:
könyvtár:	Abda	
ár:	1492.00 Ft	vonalkód: 0000000000354
		leltári szám: 1-052854/

M
◀
0000002 / 0000119
▶
M
javít
KC
[
5415-
5948-
8550]

A találati halmaz első rekordjára áll.

A találati halmaz előző rekordjára áll.

A találati halmaz következő rekordjára áll.

A találati halmaz utolsó rekordjára áll.

Katalóguscédula megmutatása. (Ha lehetséges.)

Mű azonosító kód.

Példány azonosító kód.

A találati halmaz képenyőn látható elemének sorszáma.

A találati halmaz elemeinek száma.

Az ablakban látható dokumentum adatainak javítása. Átlépés adatbeviteli üzemmódba.

hoz pedig több példány is tartozhat. Ha már a rögzítendő mű kiadása is szerepel az adatbázisban, akkor csak új példányt kell hozzárendelni a rögzített kiadási adatokhoz.

A programmal kezelni lehet azoknak a könyvtáraknak az állományát is, ahol több azonos leltári számú dokumentum van. Ez akkor fordulhat elő, ha az állománygyarapítás során valamilyen ok miatt többször elkezdtek egytől a leltári számokat, vagy esetleg több könyvtár állományát összevonták.

A programmal nyomon követhetők a rendelések és a törlések is. A rendelés alatt álló dokumentumok is bekerülhetnek a katalógusba. Keresés estén ekkor a program jelzi, hogy a dokumentum még nincs az állományban, de már megrendelték. A törölt dokumentumok adatai az adatbázisban maradnak, ezzel lehetőség nyílik arra, hogy a törlési jegyzékeket bármikor újra ki lehessen nyomtatni. Kereséskor beállíthatjuk,

hogy a művelet kiterjedjen-e a törölt dokumentumokra is. A dokumentumokhoz egyedi azonosítóként vonalkód rendelhető, de a vonalkód használata nem kötelező. Kölcsönözni és leltározni lehet a leltári számok használatával is. A rendszer támogatja a vonalkódok fokozatos bevezetését is.

A katalógizáló modulok további részei: *leltározás (állományellenőrzés), keresés, listák (jegyzékek, mint: leltári, törlési, gyarapodási, rendelési) és mérleg készítése.* A kölcsönzés használatához nem kell minden dokumentumnak szerepelnie az adatbázisban. A kölcsönzés közben is lehet rögzíteni az éppen kölcsönzött dokumentum adatait. A vonalkódok és a vonalkód olvasó használata nem kötelező, de ajánlott, mert meggyorsítja a kölcsönzést. Az olvasójegy használata nem kötelező. A többfajta választási lehetőség nyomán olvasójegy nélkül is lehet kezelni az olvasók adatait. Az olvasókhoz olvasói csoportokat lehet rendelni, ez elsősorban az iskolai könyvtárak esetében nagyon hasznos lehetőség. A kölcsönzésről sokrétű statisztika kérhető.

A periodika modul nemcsak a bibliográfiai fel-tárást, de az érkeztetési nyilvántartást is lehetővé teszi.

Az adatok egy részét törzsekben tárolja a program, ezek olyan adattáblázatok, amelyek logikailag összetartozó adatokat tartalmaznak. Használatuk azért előnyös, mert a már begépelte adatokat ismételt előforduláskor nem kell beírni, csak kiválasztani a tárból. Az elírási hibák javítása egyszerű: csak a törzsben kell kijavítani, s minden dokumentumnál automatikusan helyesen jelenik meg az adat.

A katalógizálási és rendelési modul lehetővé teszi a dokumentumok adatainak rögzítését, a rendelési és törlési adatok kezelését. Naprakész információt ad akár arról is, hogy egy-egy meghatározott forrásból származó pénzkeretből eddig milyen könyveket vásárolt a könyvtár, és összesen mennyi pénzt használt fel az adott keretből. A rögzített (törzs-) adatokból a programmal automatikusan elkészíti a könyv katalóguscéduláját, amit természetesen ki is lehet nyomtatni.

A NanLIB a dokumentumok adatait három fő csoportba sorolja: mű-, kiadási, továbbá példány- és rendelési adatok. Egy címhez több mű is tartozhat, vagyis ugyanazzal a címmel több mű is lehet az adatbázisban. (A művek címe megegyezik, de van eltérés a műadatok között.) Egy műhöz több kiadást lehet hozzárendelni. Minden egyes kiadás-

Az *analitika modul* a periodika modulnak is része, de külön, önálló modulként is megvásárolható. Lehetővé teszi egy egyszerű analitikus bibliográfia készítését is (nem csak periodikákkal kapcsolatban). Cím és téma szerint lehet keresni a rögzített adatbázisban.

Végezetül nézzük meg a program keresési lehetőségeit! A mű, kiadás és példány adatbeviteli ablakban megadott bármely adatra keresni lehet. A keresőablakok majdnem teljesen megegyeznek a katalógus adatbeviteli ablakaival, csak a lapozó gombok és néhány adatbeviteli elem hiányzik róluk.

Minden keresés eredményeként találati halmaz jön létre, amelynek elemei azok a dokumentumok, amelyek megfelelnek a keresőfeltételnek. A legutolsó találati halmaz a programból való kilépés, illetve a számítógép kikapcsolása után is megmarad.

Az *adatbázis-karbantartó modul* használatával egyszerűen át lehet térni egy újabb programváltozatra.

A NanLIB kiskönyvtárak tipikus programja, egyszerű adatbevitellel, sokoldalú, könnyen elsajátítható keresési lehetőséggel. Ellátórendszerek segítőtje is lehet. Egyelőre azonban hiányzik belőle a lehetőség, hogy központi feldolgozásból vegyen át rekordokat. Akit a részletek érdekelnek, a <http://www.kkmk.hu/nanlib> internetcímet keresse fel.

(F. L.)

Helyreigazítás és kiegészítések a George-hoz

Lapunk ez évi áprilisi számában a George nevű integrált könyvtári programrendszerrel közölt írásba néhány értelemzavaró hiba csúszott, amelyeket a program készítője valótlán állításoknak minősített, és helyreigazítást kért a szerkesztőségőtől. Helyreigazítási kérésének természetesen helyt adunk.

A programot bemutató írásból kimaradt a **Kiegészítő adatok** gombra klikkelve megnyitható *alsó ablak, amely a teljes adatfeltárás eredményét tartalmazza*. A program szerzőjétől, Cseh Németh György úrtól elnézést kérünk a figyelmetlenségért. Levelének további részében éppen a kiegészítő adatokra végezhető keresésre mutat példát egy szótáron keresztül. Talán egyetért velünk, ha második példaként egy, az eredeti cikkben is említett analitikus feltárást választunk, amely az OSZK Hektorral kezelt MNB adatbázisában így néz ki:

Cs. N. Gy. Informatika 8798 Zalabér, Huszti Ferenc u. 10.
www.extra.hu/encyref Telefon: 06-83/376-098 E-mail: csngyinfo@elnet.hu

Téma: Helyreigazítást igénylő a GEORGE Integrált Könyvtári Programrendszerrel megjelent cikk valótlan állításai kapcsán.

Tisztelt Pálfi Ágnes Főszakosztály!

Tisztelt Fejős László Ülkirő Úr!

Köszönöm, hogy a Könyvtári Levelező / Lap 2001/4 -ki számában megjelentették Fejős László úr elemző cikkét a programrendszerünkéről. Viszont sajnálom a véleményem szerint, hogy a cikk jelentős és sokszorlag fontos dolgokban valótlanul állít a programról.

1. A "Tárgykör:" elnevezés abból fakad, hogy a program nagyon széles körben alkalmazható a kötetismerés terjedelmére. Gondolom II az iskolákban, vegyes felsőoktatás művelődési központoknál, pl.: költészet, a rendszerrel akár táncosok, hangszerek, ... stb. egyéb tárgyak névre szóló kötetismerése, felhívása, teljeskörű nyitvatartása is.
2. A GEORGE Integrált Könyvtári Programrendszer "Tárgykörrel" (közvetlen dokumentum) adatlapja a valódi gyakorlati igényekhez lett kialakítva. Ez két fontos részről tevődik össze: - Az előzőleg adatokat tartalmazó képernyőből: az a forma és annak használati és igényelt adatokat tartalmazza - A "Kiegészítő adatok" a másodlagos és a gyakorlatban csak nagyon ritkán igényelt adatok másodlagos nyitvatartási felhívásait, tárcsázási terei lehetnek.
3. A GEORGE Integrált Könyvtári Programrendszer adatlapja nem a cikkben megjelöltet módon vezeti át az adatokat. A program mind az MNB CD-ről mind az Interneten keresztül HUNIMARC formátumból átvonja a teljes feldolgozott adatbázist a "Kiegészítő adatok"-ba. Tehát a feldolgozott nyitvatartási adatok nem azonosak az eredeti dokumentummal volt. A valóságban megfelelő adatbázist eredményre a cikk példájánál maradván a mellékelt eredmény lesz.
4. Hangsúlyozni szeretném, hogy a program bármilyen "Közetismerő" (könyvtári dokumentum típusú) másodlagos nyitvatartási igényt kielégítő szakmai feldolgozást is lehetőséget teszi. A program "Raktári leltár" / ITO -is a legnagyobb szakkönyvtárak igény szintjére is bővíthető. A "Kiegészítő adatok" -ban a korlátlan nyitvatartási, és tartalmi feltételek végzetése. A program biztosítja a kiegészítő adatokhoz történő egyenként, gyors és hatékony keresést. Decent feltételeket is megadhat a keresésre péld: írja be a (Lelőírások-méret) Keresés rendszer... "Kiegészítő adatok szerinti keresés" - funkció megfelelő sorába az alábbi keresési feltételek: +SZÓTÁR +ANGOL +ORSZÁGI) a megjelölt találatok bármelyik sorára kattintva a képernyő alján frissen azonnal megjelenik az adott dokumentum kétféle teljes nyitvatartási felhívásainak.
5. Nem célja a programnak a minden igényt kielégítő katalógus című adatbázis nyitvatartása. Véleményünk az, hogy azútl a pillanatnyi kezdve, miképpen az adott dokumentumot a program segítségével feldolgozták. Felhívásai során a című katalógus című adat. Ha az számítógép segítségével történő keresés kényelmes egyszerűbb, sokoldalúbb és gyorsabb. Csak a hagyomány tisztelgésből hagytuk meg ezt a funkciót.

Kérem a figyelmükbe kívánok, és a mellékelt képernyőképek tartalmának figyelembevételével a helyreigazítást az érkező jének közölnöm! Kérem a helyreigazítás tisztelettel engem értesíteni!

Zalabér, 2001. június 17

Tisztelettel:

Cseh Németh György
a program szerzője

Cs. N. Gy. Informatika
8798 Zalabér, Huszti Ferenc u. 10.
Telefon: 06-83/376-098
E-mail: csngyinfo@elnet.hu

Azonosító=H-96988 :
Közművelődési és Könyvtáros Oktatók és Kutatók Nemzetközi Konferenciája (1987) (Szombathely)
A Közművelődési és Könyvtáros Oktatók és Kutatók Nemzetközi Konferenciája : Szombathely, 1987. augusztus 26-29. / [rend., kiad. a Szombathelyi Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola] ; szerk. Szalay László. – Szombathely : BDTKF, 1988 [!1989] (Vép : Mezőgazd.

Szaktanáskövethet. Int.). – 389 p., [2] t. : ill. ; 24 cm

p. 354-367. és az előadások végén. – Példányszám: 400

ISBN 963-7173-06-4 fűzött : ár nélkül

Mt.: Szalay László (1928-) (szerk.) – Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola (Szombathely)

(rend., közread.)

374(439)

02

378.637.4(439)

378.602(439)

061.3(439)"1987"

Tartalom:

1. Törekvések, tények a képzés negyedszázada alatt / Szalay László 1928- // p. 11-33.

2. Művelődéspolitikánk aktuális kérdései / Pusztai Ferenc 1940- // p. 35-42.

(Stb., egészen az 50. részműig. A teljes analitika felsorolásától helykímélés érdekében eltekintünk. Az aláhúzott szövegrészekkel további helyekre léphetünk. Pl. ha a Szalay László 1928-ra klikkelünk, az ő további műveihez jutunk.) Ezt a tételt átvéve a George-ba, a „Tárgyfelvétel” így néz ki:

A kiegészítő adatok ablakát megnyitva ún. cím-kés megjelenítési módban elénk tárulnak az átvett további adatok is, mégpedig módosíthatóan. Fontos azonban tudni, hogy az alsó ablakban lévő teljes adattartalom egyetlen, ámbár kereshető adatelem, nem válik el minősítetten a szerző és a cím, sőt ha vágólapra másolva megnézzük az ablak tartalmát, sajnos még csak tagolás és írásjel sem segíti az eligazodást. Az ebben lévő analitikára tulajdonképpen szabadszövegesen kereshetünk, ami akár melyik egész vagy csonka szó is lehet.

Vágólapra másolva:

Terj. adatok:963-7173-06-4 fűzött ár nélkül

Nyelvi kód: hunhun

Tárgykód:HA

ETO jelzet: 374(439) ; 02 ; 378.637.4(439) ; 378.602(439) ; 061.3(439)"1987"

111 Közművelődési és Könyvtáros Oktatók és Kutatók Nemzetközi Konferenciája 1987 Szombathely

Cím: A Közművelődési és Könyvtáros Oktatók és Kutatók Nemzetközi Konferenciája Szombathely, 1987. augusztus 26-29. [rend., kiad. a Szombathelyi Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola] szerk. Szalay László

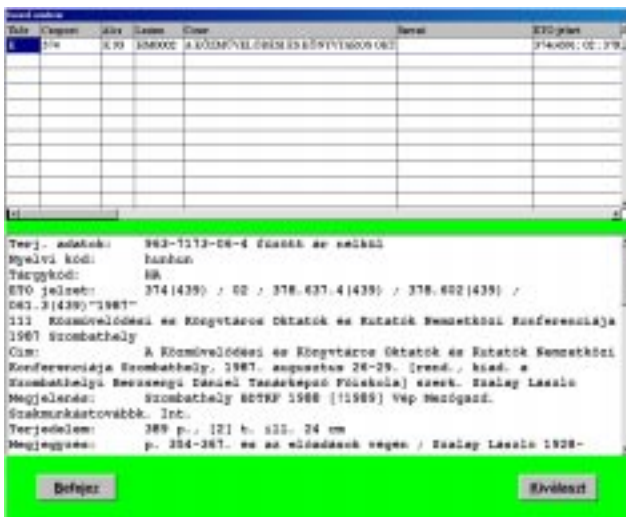
Megjelenés: Szombathely BDTKF 1988 [1989] Vép Mezőgazd. Szaktanáskövethet. Int.

Terjedelem: 389 p., [2] t. ill. 24 cm

Megjegyzés: p. 354-367. és az előadások végén ; Szalay László 1928- Törekvések, tények a képzés negyedszázada alatt p. 11-33. ; Pusztai Ferenc 1940- Művelődéspolitikánk aktuális kérdései p. 35-42. ; Horváth Margit Gazdaság, közművelődés, megújulás p. 55-61. ; Bejczy Károly Az aprófalvak és törpefalvak problémái, fejlesztésük kérdései p. 61-66. ; Benke Éva A kistelepüléseken élők hátrányai a kulturális érdeklődés kialakulásában p. 67-71. ; Szabó Árpád Általános művelődési központok Vas megyében p. 71-77. ; Csider Sándor Személyiségformálás a munkahelyeken p. 77-86. ; Sándorné Bogáth Margit Lakótelep és művelődés p. 86-93. Bogáth Margit, Sándorné

...

Fülöp Géza 1928- A könyvtárosképzés rendszere, a képzési formák összhangja, egymásraépültsége p. 302-309. ; Csendes János Könyvtártörténet p. 309-310. ; Bobokné Belányi Beáta 1945- Könyvtártan p. 311-313. Belányi Beáta, Bobokné ; Rétfalvi Gábor Az egyes tantárgycsoportok egymásraépültségének lehetőségei: katalogizálás p. 313-318. ; Domokos Miklósné Osztályozás p. 318-321. ; Nagy Attila 1942- Olvasásismeret p. 321-325. ; Szabó Sándor 1935- Tájékoztató p. 325-327. ;

Tóth Györgyi Az informatikai alapok oktatásának lehetőségei a főiskolai könyvtárosképzésben p. 328-331. ; Szepesváry Tamás 1931- A könyvtári és az információs ismeretek összefüggései és a könyvtári stúdiók oktatása p.331-334., 2 t. ; Csáki Pál 1938- A Szombathelyen végzett könyvtár szakos hallgatók a könyvtáros pályán p. 335-346. ; Murányi Péter Beszámoló a volt könyvtár szakos hallgatókkal tartott találkozóról p. 347-353.

Példányszám: 400

Közreműködők: Szalay László 1928- szerk.
711 Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola Szombathely rend., közread.

A keresés gyors, rendkívül hamar előugrik az eredmény.

Szokatlan, a könyvtári alkalmazásokban megismertektől eltérő gondolat- és formavilágú a George, ami valószínűen abból ered, hogy sokféle nyilvántartási igénynek akarta megfeleltetni készítője. Akár táncruhákénak... Erre gondoltam, amikor a szakszerűbb dokumentum-feltárási igényt említettem, ami annál inkább elvárható, hiszen ha az egyszerűnek egyáltalán nem mondható MARC rekordszerkezet felismeri (márpedig kezeli!) a program, ehhez képest saját rendszerébe is elhelyezhetné strukturáltabban az átvett adatokat. A programnak ez a fellelt gyengesége azonban nem ment fel abbéli kötelességem alól, hogy megkövessem a szerzőt a tárgyi tévedésért, illetve figyelmetlenségért: *Fejős László*

Thomas Ender tájképei a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában – illetve az interneten

Thomas Ender (1793–1875) osztrák tájképfestő csodálatos akvarelljeitben gyönyörködhetünk az interneten a <http://ender.mtak.hu> címről kiindulva. A művész az akkori Magyarország északi és északkeleti részein, valamint Galícia hegyeiben, a mai Szlovákia, kis részben Lengyelország, Ukrajna és Magyarország területén festett. 219 akvarelljét Waldstein János gróf (1809–1876) jogász és művészetpártoló, a Magyar Tudományos Akadémia igazgatótanácsának tagja ajándékozta az Akadémiának 1868-ban. A gyűjteményt ma az Akadémia Könyvtárának Kézirattára őrzi Ms 4409 jelzeten.

A „cybertárlat” bevezetőjében olvashatjuk:

„A képek e vidékek festői tájait ábrázolják: folyók lapályát, patakokat, hegyi tavakat, hegycsúcsokat, várromokat, kastélyokat és parkokat, városokat, falurészletet. A városok, falvak azóta megváltoztak, az épületek egy része elpusztult, némely helyen a természeti tájat is átalakították. A képekhez leíró szövegeket fűztünk. A várak, városok, az épületek történetét általában a 19. század végéig követjük, és ennek megfelelő a megadott irodalom. A képeket olyan sorrendben mutatjuk be, mintha egy utazáson magunk is bejárnánk ezeket a tájakat,

de kereséssel bárki maga kiválaszthatja a kívánt képeket. A tájékozódásban térképek segítenek. Bemutatjuk a művész életét és művét és a gyűjtemény történetét. A képek megóvásának szempontján túl az vezérelt bennünket, hogy Ender képeit a világhálón minél szélesebb körben hozzáférhetővé tegyük művészettörténészek, kert- és helytörténészek, műemlékvédelmi szakemberek, néprajzkutatók, utazók és természetjárók, diákok és tanárok, a természet és a szépségek iránt fogékony minden ember számára. Legyenek a képek és az ábrázolt

természeti és kulturális értékek mindannyiunk, a szomszédos országok és Európa közös kincsei. A szövegek négy nyelven olvashatók: magyarul, szlovákul, németül és angolul.

Ez a munka a magyar millennium alkalmából 2000-ben készült, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma anyagi támogatásával, az 1825-ben alapított Magyar Tudományos Akadémia és az Akadémia 1826-ban alapított Könyvtárának 175 éves jubileuma tiszteletére, valamint Thomas Ender halálának 125. évfordulójára.” (RM)

A képek nagyon jó minőségben szkenneltek és az automatikusan aktivizálódó képnézővel 25-200% közötti léptékben kicsinyíthetők-nagyíthatók. Szöveg és kép: Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára Kézirattár és Régi Könyvek Gyűjteménye, webterv és szoftver: Krén Emil és Marx Dániel (Budapest). *A képtár útvonalak szerint tartalmazza a képeket:*

1. Galgóc és Beckó
2. Trencsén és Trencsénteplic
3. A Vág bal partján és a Fehér-Kárpátokban
4. Illavától Nagybiccséig
5. Szulyótól Zsolnáig
6. A Vág mentén Sztrecsnóig és a Vrátna völgyében
7. Az Árva torkolatától Liptóújvárig
8. Az Árva folyón felfelé
9. A Garam völgyétől a Bódváig
10. A Hernád völgye
11. Poprád környéke
12. Késmárk környéke
13. A Dunajec áttörése
14. A Magas-Tátra déli peremén
15. A Magas-Tátra keleti része
16. A Lengyel-Tátra
17. Eperjestől az Ondava és Laborc völgyébe
18. A Bodrog mellékvizei mentén Sárospatakig

A képek megtekintése és a kísérő ismertetések olvasása olyan sorrendben ajánlott, mintha egy utazáson végigjárnánk az ábrázolt tájakat. Az útvonal 18 útszakaszra oszlik. A tájékozódást négy térkép (I-IV) és egy áttekintő térkép (X) segíti. A képtár bejárásának javasolt útvonala: a Vág mentén felfelé (1. – 8. útszakasz), a Garam völgyétől a Bódváig, majd északra a Szepességen át a Dunajec áttöréséig (9. – 13. útszakasz), a Magas-Tátra tájain (14. – 16. útszakasz), végül Eperjestől a Bodrog mellékvizei mentén Sárospatakig (17. – 18. útszakasz).

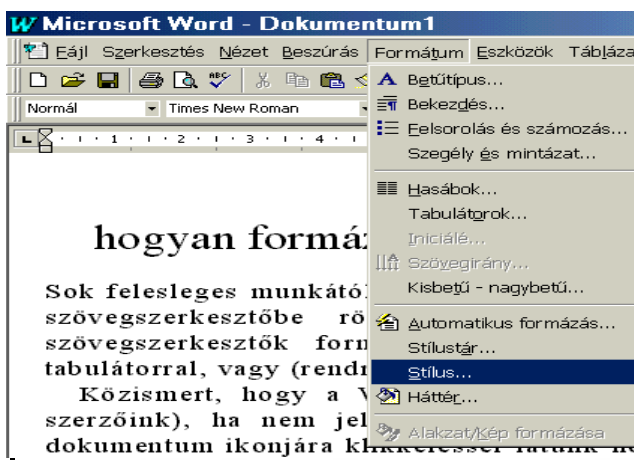
A kívánt útszakaszt a térképeken is kiválaszthatja. A képekből a KERESŐ segítségével más szem-

pontok szerint: a kép témája, az ábrázolt tárgyhoz kapcsolódó személy, vagy a kép kíséző szövegében előforduló szó, illetve szövegrész alapján is válogathat. (FL)

„Gyorstalpaló”: hogyan formázzunk bekezdést szövegszerkesztőben?

Sok felesleges munkától szabadítaná meg a lap technikai szerkesztőjét, de a cikkét szövegszerkesztőbe rögzítő szerzőt is, ha a bekezdések alakításához a szövegszerkesztők formázási lehetőségét használná ki, s az első sort nem tabulátorral, vagy (rendre különböző számú) szóköz leütésével tenné hangsúlyossá.

Közismert, hogy a Word szövegszerkesztő (amit legelterjedtebben használnak szerzőink), ha nem jelölünk ki mást (vagyis a CTRL+N gombbal vagy az új dokumentum ikonjára klikkeléssel látunk hozzá az új dokumentum létrehozásához), egy globális sablonra alapozza az új dokumentu-

TextLib naptár

12 fontos jellemző, amitől a program egyedülálló

Január	Dolgozhasson egy könyvtáros egy számítógépen egy programmal egy időben több feladaton?	Igen – Nem
Február		
Március	Dolgozhasson több könyvtáros több számítógépen egy programban egy időben ugyanazon a feladaton?	Igen – Nem
Április		
Május	Módosíthassa több könyvtáros több számítógépen egy programban egy időben ugyanazt az adatrekordot?	Igen – Nem
Június		
Július	Igen! Cédulanyomtatás közben kereshessen az adatbázisban, vagy kölcsönözhesen, vagy...	
Augusztus	Igen! Nyomtathassanak, kereshessenek vagy kölcsönözhesenek többen egy időben.	
Szeptember	Nem! Győzzön a gyorsabb, a második módosítsa a módosítottat.	
Október		
November	Az események több szálon futnak, de a szálak soha nem gabalyodnak össze.	
December		

TextLib integrált számítógépes könyvtári rendszer

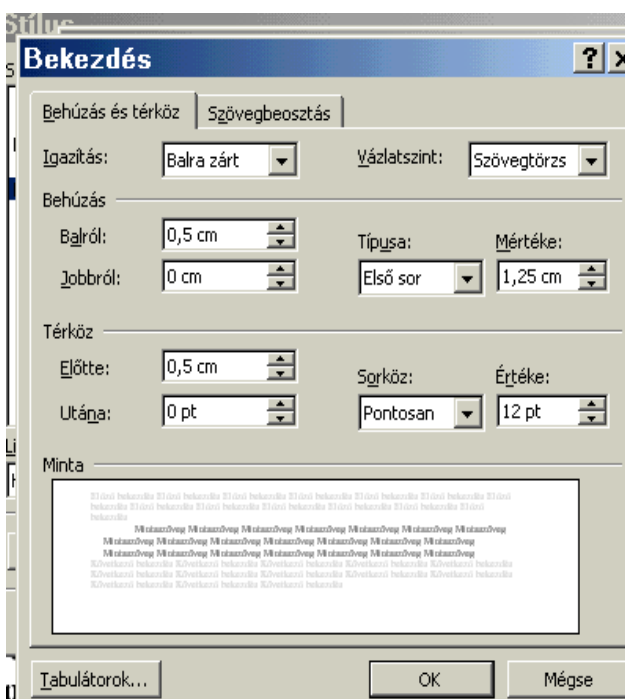
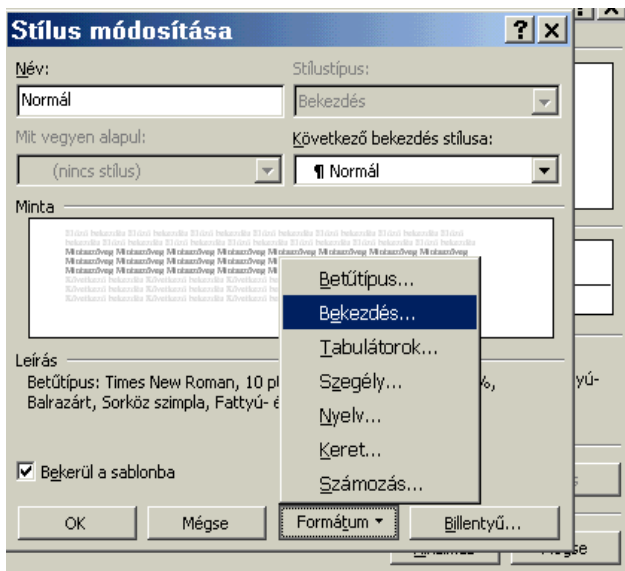

Számítástechnika-alkalmazási Szövetkezet

Cím: 1088 Budapest, Reviczky u. 3. - 1371 Budapest, Pf. 487

Telefon / Fax: 267-0003

E-mail: info@infoker.hu – Honlap: http://www.infoker.hu

mot, ennek a neve *Normal.dot*, s benne számtalan előre definiált jellemző van, pl. oldalméret, laptájolás, margóméretek, betűfajta és típus, bekezdésjellemzők. Az utóbbiak a *Normal* nevű bekezdésstílusban találhatóak, és természetesen meg is változtathatjuk e jegyeket.

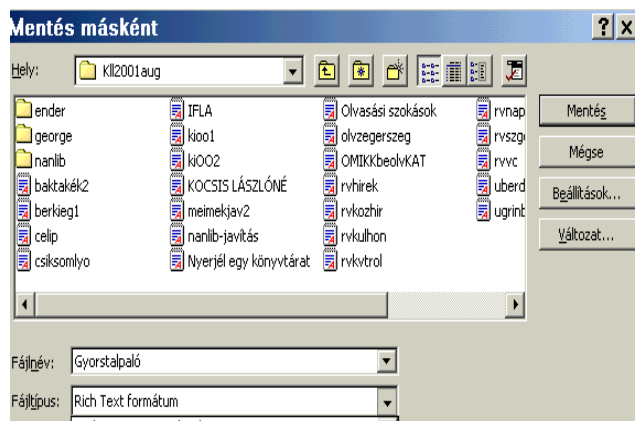
Nyissuk meg a FORMÁTUM menü STÍLUSOK... almenüjét, a használt stílusok közül a Normal eleve kijelölt, vagyis ha a MÓDOSÍTÁST választjuk, az erre a bekezdés-stílusra vonatkozik.

Jelezzük, hogy a módosítható jellemzők (FORMÁTUMOK) közül a *Bekezdést* választjuk. (Ne felejtsek el a *Bekerül a sablonba* alaphelyzetben üres négyzetét beikszelni, mert csak így őrződik meg a változtatás!) *Az első sor behúzása* ablak-

ba írhatjuk be, hány centiméterrel akarjuk bentebb kezdeni a bekezdés első sorát. Ha az egész bekezdést akarjuk a margóhoz képest bentebb tolni, a *behúzás balról* értéket kell megadnunk.

Egy másik szövegtagolási lehetőség, amit írógépes korszakunkból örököltünk, hogy a bekezdések előtt és után üres sor(oka)t hagyunk ki (a szövegszerkesztőben ENTER-t ütünk.) Kerülendő eljárás! A párbeszédablakban látszik a *térköz előtte, utána* üres ablaka, az ide beírt értékkel lehet a két bekezdés között kihagyandó üres helyet pontosan megadni. Önmaguk idejével is jobban gazdálkodnak, ha a szükséges beállításokat a sablonban érvényesítik, hiszen ettől kezdve automatikusan végrehajthatódnak majd ezek a hasznos beállítások.

Végül egy jó tanács. A kimentett állomány formátumaként (főként, ha elektronikus levél mellékleteként továbbítják majd), válasszák az rtf-et (Rich Text Format)! Ezt ugyanis nem támadják a vírusok, mint a doc-ot, de megőrzi a formázási beállításokat (nem úgy, mint a txt, vagyis szövegfórmátum), harmadrészt pedig a legtöbb szöveg- és kiadványszerkesztő verziószám-

tól függetlenül képes olvasni, megjeleníteni, míg ez nem áll a Word különböző verziószámú változataira, hiszen azok – logikusan – felülről lefelé kompatibilisek.

(FL)

